

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

حوزه ریاست

اداره کتابخانه و مرکز اسناد

مقاله نامه

پژوهشی

انواع، روش ها

تهیه و تنظیم : آذردخت کوهستانی نژاد

پاییز: ۹۹

۱. اخلاق و فرهنگ در پژوهش

نویسندگان: حکیم سحاقی، علی محمدی

مجله پیشرفت های نوین در علوم رفتاری، پیاپی ۱ (آبان ۱۳۹۵)، ص ۵۲

اخلاق پژوهش، شاخه ای از اخلاق حرفه ای است که به اصول اخلاقی که پژوهشگر بایستی از ابتدای ساماندهی تحقیق آنها را لحاظ کند، اشاره دارد. اما هر پژوهشگر، علاوه بر ضرورت رعایت وجه معرفت شناختی موضوع، باید قواعد اخلاقی را هنگام پیشبرد طرح پژوهشی خود رعایت کند. یکی از این موارد، در هم نیامیختن انگیزه و انگیزه می باشد. در این مقاله موضوع اخلاق و فرهنگ در پژوهش مورد بررسی قرار گرفت و با استفاده از روش اسنادی اطلاعاتی جمع آوری شد. از جمله ویژگی های پژوهشگر عبارت است از: دارای ادب و نزاکت باشد، به اصل موضوع و حقیقت دست پیدا کند، دارای منش والایی باشد که همچون پدر و مادری مهربان نتایج تحقیق را در اختیار دیگران قرار دهد و از غرور خود بکاهد. راه های افزایش ترویج پژوهش عبارت است از: ایجاد انگیزه ی کافی در افراد، برگزاری کلاس های پژوهش در دانشگاه ها و مدارس، فراهم کردن منابع تحقیق برای محققین. همچنین هر پژوهشی دارای اصول و مبانی است از جمله: نقد پذیری، امانت داری، قضاوت، مستدل بودن و... می باشد.

کلید واژگان: اخلاق پژوهشی، فکر در پژوهش، اصول پژوهش، ویژگی های پژوهشگر

۲. اخلاق پژوهش پیش زمینه تحقق حقوق شهروندی

نویسندگان: حسین عبداللهی، مرتضی طاهری، سعید غیائی، محمدرضا بابایی

فصلنامه مطالعات حقوق شهروندی، پیاپی ۹ (زمستان ۱۳۹۷)، ص ۱-۲۴

پژوهش گامی در جهت تولید علم و در ارتباط مستقیم با سرنوشت انسان ها بوده و قوام جامعه انسانی نیز وابسته به پابندی به اصول اخلاقی است. اخلاق و پژوهش همواره در یک تعامل دوسویه با یکدیگر قرار داشته و بر یکدیگر اثرگذار هستند. هدف اصلی این پژوهش واکاوی درک اجتماع علمی از اخلاق پژوهش و ارائه مدلی برای ارتقای اخلاق پژوهش در دانشگاه های دولتی است. این پژوهش، از نظر هدف، از نوع پژوهش های

توسعه ای و به لحاظ رویکرد از نوع تحقیقات کیفی است که مبتنی بر روش فراترکیب است. بر اساس این روش، تلاش محققان بر آن بوده است تا به عوامل اساسی و موثر در اخلاق پژوهش دانشگاه ها پی برده شود. منبع اصلی گردآوری داده های این پژوهش، اسناد و مدارک، مطالعات پیشین و مطالب مطروحه در نشست ها و همایش های مرتبط با اخلاق پژوهش بوده است. بر اساس روش شناسی فراترکیب و با بررسی داده های به دست آمده تعداد ۱۰۰۹ کد استخراج شده و در فرآیند چندمرحله ای کدگذاری، در قالب های شش مقوله کلی و ۲۷ زیر مقوله تحت عنوان الگوی ارتقای اخلاق پژوهش، سازماندهی گردید. بدین ترتیب که با ارتقای مفاهیم حاصل از مرحله اول کدگذاری باز به سطوح انتزاعی بالاتر، برحسب ویژگی های شرایطی، تعاملی /فرآیندی و پیامدی طبقه بندی گردید. این پژوهش نشان می دهد اخلاق پژوهش مفهومی پیچیده و چندبعدی است. بر این اساس، توجه چندجانبه و کلی گرا نسبت به اخلاق پژوهش و دوری از نگاه جزیره ای و جزءگرا لازم و ضروری است .

کلید واژگان: پژوهش، اخلاق پژوهش، ارتقای اخلاق پژوهش

۳. ابعاد اثرگذاری پژوهش: مطالعه مرور سیستماتیک

نویسندگان: مریم خسروی، رویا پورنقی

پژوهشنامه علم سنجی، پیاپی ۹ (بهار و تابستان ۱۳۹۸)، ص ۲۰۳-۲۲۴

هدف: موسسات علمی به طور مکرر بر این مسئله تاکید دارند که باید استراتژی هایی جهت شناسایی ابعاد اثرگذاری پژوهش ها بکارگیرند. مسئله مهم این است که چگونه می توان با برنامه ریزی درست و منطقی اثرگذاری پژوهش ها را سنجید. هدف پژوهش حاضر، شناسایی ابعاد متاثر از پژوهش است. پژوهش حاضر به روش مرور سیستماتیک در هشت گام انجام شد: انتخاب موضوع، تعیین معیارهای ورود و خروج، تعیین استراتژی جستجو با استفاده از ابزارهای موجود در پایگاه های اطلاعاتی و کلیدواژه های مرتبط استاندارد، تعیین مکان مطالعه (در پژوهش حاضر مناسب ترین پایگاه های اطلاعاتی موجود شامل «وب آو ساینس» «اسکوپوس»، «لیسا»، «اوید» «پروکوئیست» «ابسکو» و پایگاه اطلاعاتی فارسی زبان گنج، سید، مگیران، نورمگز، بود)، انتخاب مطالعات (از طریق مطالعه ۲۸۷۲۲ چکیده مقاله)، ارزیابی کیفیت (در این مرحله پس از

طراحی ابزار ارزیابی کیفیت، منابع استخراج شده توسط دو نفر پژوهشگر به طور مستقل مطالعه و امتیازدهی شد (۱۱۲ مقاله مرتبط)، استخراج داده ها، تحلیل و ارائه نتایج که مرحله نهایی است. یافته ها: تاثیرهای ناشی از پژوهش در ده بعد گوناگون آکادمیک، آلتمتریکس، بهداشت، اقتصاد، امنیت و دفاع، اجتماع، فرهنگ، محیط زیست، سیاستگذاری، و خدمات می باشند. از این میان بیش ترین تاکید پژوهش ها بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی و بهداشتی و کم ترین تاکید بر ابعاد خدمات، و امنیت و دفاع بوده است. نتیجه گیری: ده بعد اثرگذار شناسایی شده در پژوهش حاضر برای حصول اطمینان از اثربخشی پژوهش ها کاربرد دارند و می توانند در قالب یک نظام کارآمد ارزیابی پژوهشی بکار گرفته شوند.

کلید واژگان: اثرگذاری پژوهش، ارزیابی پژوهش، پژوهش، مرور سیستماتیک

۴. الگوی ارتقای اخلاق پژوهش؛ شرایط، بسترها، راهبردها و پیامدها

نویسندگان: حسین عبداللهی، مرتضی طاهری، سعید غیائی، محمدعلی نعمتی، محمدرضا بابایی

فصلنامه مدیریت اسلامی، سال بیست و ششم شماره ۴ (زمستان ۱۳۹۷)، ص ۱۳۵- ۱۵۷

اخلاق و پژوهش همواره در یک تعامل دوسویه با یکدیگر قرار داشته و بر یکدیگر اثرگذار هستند. ازاین رو، هدف پژوهش حاضر، ارائه راهبردهایی جهت نیل به پژوهش اخلاق مدار است. باتوجه به اهمیت موضوع پژوهش در حوزه علم و مباحث علمی، پژوهشگران بر آن شدند تا پس از واکاوی و شناسایی شرایط، زمینه ها و بسترها، نسبت به ارائه راهبردها اقدام نمایند. این مطالعه از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی بوده و در گام اول با جستجوی کلیدواژه های مختلف در مهم ترین بانک های اطلاعاتی پژوهش ها و مقالات داخلی و خارجی، ۱۲۸ اثر شناسایی و انتخاب شد که مستقیماً به اخلاق پژوهش پرداخته بود. در ادامه با بهره گیری از نرم افزار MAXQDA و براساس روش داده بنیاد، کدهای اولیه از درون پژوهش های منتخب استخراج، دسته بندی و به عنوان الگوی ارتقای اخلاق پژوهش، ارائه شد.

کلید واژگان: پژوهش، اخلاق پژوهش، ارتقای اخلاق پژوهش، داده بنیاد

۵. بررسی روند پدیدآیی پژوهش برنامه درسی و طبقه بندی سنت ها و صاحب نظران فعال در آن

فریدون شریفیان

نشریه رویکردهای نوین آموزشی، سال نهم شماره ۱ (پیاپی ۱۹، بهار و تابستان ۱۳۹۳)، ص ۱-۳۶

پژوهش، یکی از ابعاد مهم رشته های علمی به شمار می آید. در مقاله حاضر در چند بخش درباره پژوهش برنامه درسی بحث شده است. پس از مقدمه ای پیرامون وضعیت پژوهش برنامه درسی کوشش شده است بر اساس روند تاریخی، تلاش ها و آثار سال های گذشته تا امروز ذکر شود. در ادامه، از منظر چهار سنت فعال در عرصه پژوهش برنامه درسی و بر محور صاحب نظران برجسته هر سنت، به پژوهش برنامه درسی پرداخته شده است. در سنت چارچوب شناسی و تعریف متغیرهای پژوهش برنامه درسی به دیدگاه های جانسون، کیمپستون، راجرز و پوزنر؛ در سنت پژوهش تجربی در برنامه درسی به اندیشه های واکر؛ در سنت دیدگاه ها یا پارادایم های پژوهش برنامه درسی به نظرهای شوبرت، هاگرسون، کانلی، کلاندینین، آئوکی و رید و در سنت گونه ها یا روش های پژوهش برنامه درسی به آثار و دیدگاه های ادموند شورت پرداخته شده و روند تحول اندیشه های او مطرح گردیده است. در بخش پایانی مقاله، ضمن اشاره به ظهور چشم اندازهای جدید در پژوهش برنامه درسی، مباحث جمع بندی شده است.

کلید واژگان: پژوهش برنامه درسی، سنت های پژوهش برنامه درسی، چارچوب و متغیرهای پژوهش، پژوهش تجربی، دیدگاه ها یا پارادایم های پژوهش، روش های پژوهش

۶. پژوهش کنش محور در قلمرو هنر، جنبشی نوین در روش شناسی پژوهشی

نویسندگان: مهناز محمدزاده میانجی، مهنوش شفیعی سرارودی، حسین سرپولکی

فصلنامه هنرهای تجسمی، پیاپی ۷۱ (پاییز ۱۳۹۶)، ص ۱۷-۲۸

از مباحث ضروری پژوهش دانشگاهی در حوزه هنر و طراحی، روش شناسی است. اینکه چگونه می توان بدون توسل به روش های نظری یا علمی محض با بکارگیری روش های مناسب در پژوهش هایی که مبتنی بر کنش هنری است به تحقیقات قابل قبولی دست یافت، کار آسانی نیست. رشد فزاینده پژوهش های کنش محور در مقاطع تحصیلات تکمیلی رشته های هنر دو دهه اخیر دنیا نشانگر عدم کارآمدی روش های پژوهشی است که بدون در نظر گرفتن ماهیت هنر از حوزه های دیگر بدان سرایت کرده است. در این مقاله تلاش شده است با واکاوی روش های مورد استفاده در پژوهش هایی که منجر به خلق آثار هنری می شود به ارائه ی راهکاری عمومی دست یافت. روش شناسی پژوهش کنش محور متناسب با مسئله پژوهش و اغلب به صورت میان رشته ای است که به دلیل پیچیدگی هنر و مسائل پژوهشی مربوط به آن متناسب با هر پروژه ای صورت بندی می شود. در پی استفاده از این روش پژوهشی در حوزه ی هنر و طراحی، علم و معرفت جدیدی از طریق تجربه و نتایج آن پدید می آید و اصالت و صحت آن با توجه به بدیع بودن نتایج پژوهش که ممکن است به صورت آثار هنری، موسیقی، طراحی، رسانه های دیجیتالی، اجرا (پرفورمنس)، نمایشگاه باشد، مشخص می شود.

کلید واژگان: پژوهش، پژوهش هنر، روش شناسی، پژوهش کنش محور

۷. پیشینه پژوهش و مرور سیستمی ادبیات علمی (۱) پیشنهاداتی برای دستورکار دانشکده ها، موسسات

پژوهشی و پایان نامه های تحصیلات تکمیلی اصول و مبانی

نویسنده: کیامرث اشتریان ، راضیه امامی میبدی

فصلنامه سیاست، سال چهل و دوم شماره ۳ (پیاپی ۲۳، پاییز ۱۳۹۱)، ص ۱-۱۵

در این مقاله، هدف نشان دادن اهمیت و اصول پیشین؟ پژوهش است و معتقدیم در ورای صورت ساد؟ پیشین؟ پژوهش، نکاتی ظریف نهفته است که بخشی مهم از جان پژوهش را تشکیل می دهد. پیشین؟ پژوهش

نوعی مستندسازی انتقادی درباره؟ پژوهش های انجام شده است و بر این بنیان معرفتی استوار است که شناخت، امری بین الازدهانی است. وضعیت کنونی ادبیات علمی در ایران به گونه‌ای است که اطلاع‌رسانی به پژوهشگران از جدیدترین دستاوردهای علمی در جهان و نیز از کارهای انجام شده در کشور ضرورتی اساسی است. اطلاع از آنها می‌تواند ما را از دوباره کاری‌ها حذر دهد و تلاش‌های علمی را صرف کارهای کاملاً جدید و پیشبرد مرزهای علم کند. از این رو، باید فعالیت‌های پژوهشی مستقل تحت عنوان مرور ادبیات علمی در دستورکار مراکز پژوهشی و دانشکده‌های ما بویژه پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد قرار گیرد. در واقع، یکی از اهداف اصلی ما توجیه نظری و روش‌شناسی این اقدام در دانشگاه‌های ایران است.

کلیدواژگان: برنامه پژوهشی، پیشینه پژوهش، روش پژوهش، مرور ادبیات، موسسات پژوهشی

۸. جایگاه مساله در کارآمدی پژوهش‌های تاریخی

سید ابوالفضل رضوی

پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، پیاپی ۶۲ (دی ۱۳۹۷)، ص ۱۸۳-۱۹۸

مساله، بعنوان دغدغه و ابهامی که پژوهشگر تاریخ از درون موضوع مورد پژوهش استخراج کرده و سعی در تبیین و تفسیر آن دارد از دو وجه قابل طرح می‌نماید. یک وجه از مساله که سخت با موضوع و ملاحظات زمانی گذشته در هم تنیده است، چگونگی تحقق مساله است. این وجه جنبه معلولیت و روند تحقیقی مساله را در خود دارد و در پرتو دانش و تخصص تاریخ‌شناس و دیگر تاریخ‌شناسان متخصص در عصر مورد مطالعه قابل طرح است؛ اما وجه علی مساله که به چرایی آن می‌پردازد، مقوله‌ای است که به طور مشخص با دانش و انگاره‌های ذهنی مرتبط با ملاحظات حیات تاریخ‌شناس مرتبط است و چه در طرح و چه پاسخ‌گویی ناظر به وضع موجود جامعه زیست-بوم تاریخ‌شناس است. وجوه کاربردی دانش تاریخ و تداخل گذشته و حال در پژوهش تاریخ‌شناس و مهم‌تر ماهیت بین رشته‌ای و میان رشته‌ای پژوهش او، در این وجه از مساله نمود پیدا می‌کند و حسب رویکرد گذشته‌گرا یا عصر‌گرای تاریخ‌شناس در طرح این وجه چرایی، پژوهش‌های تاریخی را جهت می‌دهد. نوشتار حاضر با تاملی گذرا درباره جایگاه مساله و ماهیت روشی طرح آن؛ دو رویکرد مذکور را در تبیین و طرح مساله بررسی می‌کند و نسبت آنها را با میزان کارآمدی دستاوردهای پژوهشی تاریخ‌شناسان مورد تامل قرار می‌دهد.

کلید واژگان: تاریخ، تاریخ شناس، موضوع پژوهش، مساله پژوهش، کارآمدی پژوهش تاریخ

۹. عوامل سازمانی مرتبط با سوء رفتار پژوهشی با تاکید بر اخلاق حرفه ای در پژوهش

نویسندگان: حیدر چوپانی، سید علی سیادت، سعید رجایی پور

فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، سال پانزدهم شماره ۱ (بهار ۱۳۹۹)، ص ۷۱- ۷۸

پژوهش ها نشان می دهد که امروزه سوء رفتارهای پژوهشی در آموزش عالی زیاد شده است، به همین دلیل ضرورت دارد تا زمینه ها و عوامل موثر بر آن را شناسایی کرد تا بتوان راهکارهایی به منظور کاهش رفتارهای سوء رفتار پژوهشی ارائه کرد. با توجه به اهمیت موضوع، پژوهش حاضر به بررسی عوامل سازمانی مرتبط با سوء رفتار پژوهشی می پردازد. روش پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ گردآوری داده ها، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه اعضای هیئت علمی، دانشجویان ارشد و دکتری دانشگاه های سطح شهر اصفهان (دانشگاه اصفهان، دانشگاه صنعتی اصفهان، دانشگاه هنر و دانشگاه علوم پزشکی) به تعداد ۲۰۴۸۷ بوده که ۳۷۷ نفر به عنوان نمونه آماری با استفاده از روش نمونه گیری طبقه ای متناسب با حجم جامعه و از طریق فرمول نمونه گیری کوکران، انتخاب شدند. برای گردآوری داده ها، از پرسشنامه استاندارد استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون مدل معادلات ساختاری استفاده گردید. یافته ها نشان داد نظارت ضعیف با سوء رفتار پژوهشی رابطه مثبت و معناداری دارد. نتایج همچنین نشان داد که نظارت ضعیف نقش میانجی را در رابطه بین قوانین و مقررات، جو سازمانی، موانع ساختاری با سوء رفتار پژوهشی دارد. نتیجه گیری: بر اساس یافته های این پژوهش می توان گفت که عوامل سازمانی زیادی (قوانین و مقررات، جو سازمانی، موانع ساختاری و نظارت ضعیف) مرتبط با سوء رفتار پژوهشی است که باید به ارائه راهکارهایی برای کاهش این رفتارها به کار برد.

کلید واژگان: اخلاق حرفه ای، اخلاق پژوهش، سوء رفتار پژوهشی، پژوهش

۱۰. عوامل موثر گزارش شده برای سوء رفتارهای پژوهشی در تحقیقات ایران

نویسندگان: امیرحسین مردانی، مریم ناخدا، احسان شمسی گوشکی، علیرضا نوروزی

دغدغه ها و نگرانی های اساسی در پیوند با سلامت پژوهش سبب شده است تا سوءرفتارهای پژوهشی در تحقیقات ایران به عنوان موضوعی در خور بررسی، در مطالعات مطرح شوند؛ اما لازمه ی داشتن سیاست عینی و خط مشی روشن برای مدیریت سوءرفتارهای پژوهشی و تمهید سلامت پژوهش در تحقیقات کشور، داشتن آگاهی و شناخت کافی درباره ی عوامل ایجادکننده ی آن هاست. در مطالعه ی حاضر تلاش شده تا شواهد گزارش شده در مطالعات داخل کشور درباره ی سوءرفتارهای پژوهشی و عوامل موثر بر آن ها بررسی شوند. به این منظور، سی مطالعه ی انجام شده درباره ی سوءرفتارهای پژوهشی ایران شناسایی و برای مطالعه ی اسنادی انتخاب شدند. عوامل شناسایی شده از شواهد مربوط به سوءرفتارهای پژوهشی گزارش شده در ذیل سه مجموعه ی ۱. عوامل ساختاری شامل فشار نشر، سیاست های ارتقای علمی، تامین بودجه ی پژوهش و حفظ موقعیت شغلی؛ ۲. عوامل سازمانی شامل محیط پژوهش، فعالیت های نظارتی کنترلی بر پژوهش و آموزش فعالیت های پژوهشی؛ ۳. عوامل فردی شامل مهارت های پژوهشی، مدرک گرایی، منافع مالی حاصل از پژوهش، درک و قضاوت اخلاقی فرد تعیین و تعریف شدند. بر این اساس، الگوی تحلیلی عوامل موثر برای سوءرفتارهای پژوهشی گزارش شده در مطالعات ایران تدوین شد. همچنین نتایج این مطالعه نشان دادند که مطالعات انجام شده در کشور آن چنان که باید، به بررسی متغیرهای مربوط به عوامل فرهنگی و عوامل موقعیتی، نپرداخته اند و عمدتاً به مصادیق بارز سوءرفتارهای پژوهشی مانند داده سازی و تحریف داده ها، به ویژه سرقت علمی، توجه کرده اند.

کلید واژگان: اخلاق در پژوهش، تحقیقات ایران، سلامت در پژوهش، سوءرفتارهای پژوهشی

۱۱. فرا تحلیل گرایش مجله های علمی و پژوهشی داخلی به انتشار پژوهش های علم سنجی

نویسندگان: محمد علایی آرانی، افشین موسوی چلک، مریم سلامی، فرامرز سهیلی

پژوهشنامه علم سنجی، پیاپی ۹ (بهار و تابستان ۱۳۹۸)، ص ۲۲۵-۲۴۰

پژوهش حاضر با هدف بررسی و فرا تحلیل مطالعات علم سنجی پژوهشگران ایرانی از منظر تنوع مجلات علمی منتشر کننده انجام شده است. هدف از فرا تحلیل ترکیب اندازه اثر مطالعات انتشار مقاله های پژوهشی

علم سنجی در مجله های علمی و پژوهشی داخلی ست. روش شناسی: جامعه آماری پژوهش برابر با ۱۷۰ عدد مقاله پژوهشی که مبتنی بر ملاک اعتبار درونی (کیفیت، سال، نویسندگان و نوع پژوهش) در بازه زمانی سه سال از پاییز ۱۳۹۲ تا تابستان ۱۳۹۵ برگزیده شدند. بر این اساس در این پژوهش از مفروضه های همگنی و خطای انتشار، اندازه اثر و شدت اثر (مدل کوهن) استفاده شد. یافته ها: نتایج نشان می دهد که بر اساس تحلیل محتوای مقالات در مجموع ۱۴ مجله تخصصی و ۵۲ مجله غیرتخصصی در چاپ پژوهش های علم سنجی نقش داشته اند. فصلنامه مدیریت و پردازش اطلاعات با اندازه اثر (۰.۲۳۷) بیشترین سهم انتشار را در بین مجله ها دارد. مدیریت اطلاعات سلامت (۰.۱۴۹) و مجله بین المللی علوم اطلاع رسانی و مدیریت اطلاعات (0.096) در رتبه های بعدی قرار دارند. اندازه اثر شیوع انتشار مقاله های علم سنجی در مجله های غیرتخصصی در سطح معنی داری ۰.۰۱۳ برابر با ۰.۴۴۸ است. نمره استاندارد مجله های غیرتخصصی با استفاده از مدل کوهن در سطح متوسط برابر با $(0.5d=)$ ، برآورد شده است. نتیجه گیری: یافته ها حکایت از ناهمگنی اندازه اثر تصادفی و وجود سوگیری انتشار در مجلات تخصصی و همگنی اندازه اثر تصادفی و عدم سوگیری انتشار در مجلات غیرتخصصی دارد. در مجموع می توان گفت که میزان گرایش به چاپ مقاله در مجلات غیرتخصصی در مقایسه با مجلات تخصصی از نظر کمیت انتشار قابل توجه بوده و از طرفی میزان گرایش مجله های تخصصی رشته نیز در گرایش به چاپ مقاله های علم سنجی به شکل معنی داری متفاوت هستند.

کلید واژگان: فرا تحلیل، اندازه اثر، پژوهش های علم سنجی، مجله های تخصصی و غیرتخصصی

۱۲. قابلیت اثرگذاری پژوهش های فزاینده ایران بر توسعه کشور

نویسندگان: وحید احسانی، موسی اعظمی، سید محمد باقر نجفی، فرامرز سهیلی

پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، سال سی و سوم شماره ۱ (پیاپی ۹۱، پاییز ۱۳۹۶)، ص ۲۵-۵۲

طی چند دهه اخیر شاهد رشد فزاینده و چشمگیر پژوهش در کشور و به تبع آن ارتقاء بی نظیر رتبه جهانی ایران از لحاظ برون دادهای علمی منتشر شده بوده ایم. با این حال، شواهد زیادی وجود دارد که نشان می دهند این پژوهش ها بی اثر (یا بسیار کم اثر) بوده اند. بنابراین، لازم است «قابلیت اثرگذاری» آنها مورد بررسی قرار گیرد. در این راستا، در پژوهش حاضر با استفاده از آمار و داده های ثانویه و در قالب روش توصیفی-تحلیلی، وضعیت موجود یا روند تغییرات هر یک از اجزاء مسیر تاثیرگذاری پژوهش (از سرمایه گذاری تا توسعه) با

سایر جوامع مقایسه شد. داده های مورد نیاز از پایگاه های معتبر شامل سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد، بانک جهانی، سازمان همکاری های اقتصادی و توسعه، موسسه نمایه سازی علوم تامسون رویترز، موسسه علم سنجی سایمگو، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، سازمان ملی بهره وری ایران، دانشگاه های هاروارد و ام. آی. تی. (موسسه فناوری ماساچوست) و تارنمای داده های انرژی استخراج شده و محاسبات و رتبه بندی های لازم با استفاده از نرم افزار اکسل نسخه 2007 صورت پذیرفت. یافته ها حاکی از آن بود که اولاً ایران در مقایسه با سایر جوامع اولویت بالایی برای پژوهش قائل نشده و به صورت جدی به این مهم نپرداخته است چرا که در سال ۲۰۱۰ از لحاظ «سهم پژوهش از تولید ناخالص داخلی» در جایگاه ۶۶ (از ۸۹ کشور)، از لحاظ «بودجه سرانه پژوهش» در جایگاه ۵۴ (از ۸۸ کشور)، بر اساس «بودجه پژوهش به ازای هر پژوهشگر» در رتبه ۵۷ (از ۷۲ کشور)، از لحاظ «متوسط سرمایه گذاری در هر پژوهش» در جایگاه ۷۹ (از ۸۹ کشور) و در سال ۲۰۰۰ بر اساس «سهم پژوهش های بنیادی از اعتبار پژوهشی» در رتبه ۱۹ (از ۲۱ کشور) جای گرفت. دوم، بر اساس «سهم محصولات فناوری بالا از کل صادرات صنعتی»، به غیر از بازه زمانی منتهی به ۲۰۰۶، علی رغم رشد چشمگیر پژوهش، وضعیت کشور تنزل نموده است. سوم، طی سال های ۲۰۱۴-۱۹۸۰ «شاخص پیچیدگی اقتصادی» کشور همواره منفی و ایران همواره جزء یک سوم ضعیف ترین کشورها قرار گرفته است. چهارم، علی رغم رشد بی نظیر در تولید علم، در «بهره وری کل عوامل تولید» پیشرفتی نداشته و جایگاه کشور در شاخص های «شدت مصرف انرژی» و «بهره وری انرژی در تولید ناخالص داخلی» به شدت سقوط نموده است. بنابراین، با توجه توأمان به یافته های مطالعه حاضر و نتایج حاصل از پژوهش های پیشین مشخص می شود که حتی اگر هیچ عامل بازدارنده خارج از نظام پژوهشی کشور وجود نداشته باشد، باز هم این پژوهش ها نمی توانند در توسعه جامعه نقش قابل توجهی ایفا کنند.

کلید واژگان: پژوهش های ایران، اثربخشی پژوهش، مسیر تاثیر پژوهش، قابلیت اثرگذاری پژوهش

۱۳. مطالعه تطبیقی تبیین چارچوب های سنجش کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران با

کشورهای انگلیس، استرالیا، هلند، ایتالیا و هنگ کنگ

نویسندگان: زهرا اسلامی، رضوان حکیم زاده، علی اکبر صبوری

هدف پژوهش حاضر، تبیین و مقایسه چارچوب ها و شاخص هایی برای ارزیابی کیفیت پژوهش در موسسات آموزش عالی ایران با برخی کشورهای پیشرو در جهان مانند انگلستان، استرالیا، هلند، ایتالیا و هنگ کنگ است. این پژوهش یک مطالعه تطبیقی بر اساس الگوی جان استوارت میل است که با روش تحلیل محتوا، توافق و تفاوت های شاخص های سنجش فعالیت های پژوهشی کشورهای مذکور را موردبررسی و مقایسه قرار داده است. نمونه کشورهای پیشرو و موفق در این حوزه به صورت هدفمند با توجه به دسترسی به مدارک و اسناد موجود انتخاب شدند. نتایج مطالعات تطبیقی حاکی از آن است که همه نمونه های مورد مطالعه در دو ملاک «سنجش بروندادهای پژوهش» و «درآمدزایی» با هم توافق دارند، بدین ترتیب تمام دانشگاه های مورد مطالعه به جز ایران به «تحلیل استنادی و داوری تخصصی» اهمیت بسزایی قائل هستند. اثربخشی پژوهش «در دانشگاه های انگلستان و استرالیا، هلند و هنگ کنگ به عنوان یکی از مهم ترین ملاک های سنجش کیفیت به عنوان مشارکت و تاثیرگذاری علمی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، بهداشت و محیط زیست در جهت افزایش کیفیت زندگی جامعه موردتوجه است. اسناد موجود در حوزه سنجش فعالیت های پژوهشی در آموزش عالی کشور نشان می دهد که شاخص ها و سنجه های جامع و مدونی برای ارزیابی کیفیت پژوهشی با توجه به حوزه های موضوعی مختلف به کار گرفته نشده است؛ بنابراین برای اندازه گیری اثرات و سودمندی پژوهش با نشانگرهای قوی و دقیق در داخل کشور، به تحقیقات گسترده ای نیاز داریم.

کلید واژگان: اثر پژوهش، ارزیابی پژوهش، اعضای هیئت علمی، کیفیت پژوهش

چالش های و مخاطره های زیادی پیش روی پروژه های پژوهشی هستند: ارائه کارهای به ظاهر علمی اما با محتوایی ضعیف و صوری، نبود رویکرد تقاضاگرا برای انجام پروژه های پژوهشی، ناکارایی در سازماندهی فعالیت های پژوهشی، دسترسی نامناسب به اسناد و دانش موجود، اجرایی نبودن و یا اجرایی نشدن دستاوردها، بی اعتمادی به پژوهش و... چه بسیار مطالعاتی که با ارائه گزارش های مکتوب خاتمه یافتند و راهی قفسه ها شدند! از طرف دیگر فناوری اطلاعات و ارتباطات، به ویژه وب دو، فرصت هایی برای جمع سپاری، همکاری انبوه، رایانش اجتماع، نوآوری باز و... فراهم می کند که می تواند بخشی از چالش های فعالیت های پژوهشی را رفع کند. در این پژوهش، چالش های پروژه های پژوهشی و قابلیت های فناوری اطلاعات و ارتباطات با روش تحلیل مضمون استخراج شده، سپس تاثیر استفاده از قابلیت های فاوا برای حل برخی از چالش های پژوهش با روش دیمتل بررسی شده است. نتایج این پژوهش نشان می دهد که استفاده از فاوا تاثیر قابل ملاحظه ای در رفع چالش های پژوهش دارد. هرچند استفاده از قابلیت های فاوا برای فعالیت های پژوهشی در دنیا رایج شده است، اما از این قابلیت ها در کشور ما به خوبی استفاده نشده است. فعالیت های پژوهشی در ایران نیازمند تحول و استفاده از نوآوری های مبتنی بر فاوا است. در کشور ما بازارهای عرضه و تقاضای فرصت های پژوهشی و همچنین پایگاه های اطلاعات منابع انسانی در مراحل مقدماتی هستند. شکل گیری بازارهایی مانند اینوستیو و پایگاه های منابع انسانی مانند لینکدین، تاثیر قابل ملاحظه ای بر بهبود وضعیت پژوهش در کشور خواهد داشت. ارائه چنین خدماتی در قالب بخش خصوصی امکان پذیر و مطلوب بوده و دولت تنها باید استاندارد لازم را تدوین و اعمال نماید.

کلید واژگان: مسائل پژوهش، چالش های پژوهش، پژوهش الکترونیکی، نوآوری در پژوهش

شاخص کیفیت علمی (Scientific Quality Index) به عنوان یک شاخص کیفی در سال ۲۰۱۷ برای ارزیابی بروندهای علمی پژوهشگران پیشنهاد گردید. در این نوشتار ضمن معرفی این شاخص، به نتایج جدیدترین تحقیقاتی که با استفاده از این شاخص انجام شد، اشاره شده است؛ تا در داخل کشور، زمینه لازم برای انجام پژوهش های مرتبط فراهم گردد.

کلید واژگان: شاخص های علم سنجی، شاخص کیفیت علمی، پژوهشگر

پژوهش کیفی

۱. ارائه چارچوبی برای روایت پژوهی در مطالعات مدیریت برای مواجهه با مسائل پیچیده

نویسندگان: بایرام زاده، سونا؛ رضاییان، علی؛ فرتوک زاده، حمیدرضا؛ رجبی نهوجی، میثم
فصلنامه بهبود مدیریت، تابستان ۱۳۹۶ - ص. ۱ - ۲۷

مقاله حاضر، برای انجام پژوهش در علوم اجتماعی و به خصوص در مطالعات مدیریت، روایت پژوهی مساله محور را پیشنهاد می دهد که پژوهشگران را قادر به درک عمیق تری از پیچیدگی های مسایل و ارایه راه حل های اثربخش تر می سازد. در ابتدا، برای تفکیک مفهوم روایت از سایر مفاهیم، سه شرط آینه کلیت، آینه بازخورد و آینه زمان، ارایه شده است و سپس روشی چهار مرحله ای برای برآورده نمودن این سه شرط، پیشنهاد شده است. این چهار مرحله عبارت اند از: شناسایی و انتخاب کنشگران، جمع آوری حکایت ها، تحلیل سه لایه ای و روایت گری مساله محور. روش پیشنهادی را می توان چه به صورت یک روش منفرد و چه به صورت ترکیبی با سایر روش ها برای ایجاد درک و توصیف عمیق تر از وضعیت پیچیده، به کار برد. در انتها، به عنوان مطالعه موردی، یک تحلیل روایت از جایگزینی خودروی پیکان در شرکت ایران خودرو، ارایه شده است. در این مطالعه موردی، سعی بر این است تا نشان داده شود که چگونه می توان از یک مساله پیچیده، لایه برداری کرد تا زوایای آن مشخص گردد.

کلیدواژه ها: روایت، پیچیدگی، روش-شناسی، روایت پژوهی

۲. پژوهش روایی در تعلیم و تربیت

نویسندگان: غفوری، خالد؛ نویسنده: نصر، احمدرضا؛ غفوری، فرید

این پژوهش، با هدف فراهم آوری و طبقه‌بندی مجموعه‌ای از اطلاعات برای دستیابی به چارچوبی از پژوهش‌روایی، در تجربه‌های آموزشی و تربیتی صورت گرفته است. پیچیدگی‌های موجود در تجربه‌های آموزشی و تربیتی، به ندرت در پژوهش‌ها نمایان می‌شود. روایت‌پژوهی به‌عنوان یک روش تحقیق کیفی، پی بردن به این پیچیدگی‌ها و نزدیک شدن به مشکلات نظری و عملی در آموزش و پرورش را ممکن می‌سازد. یادگیری از تجربه‌ها و انتقال آن به دیگران، لازمه امر آموزش و پرورش است که این مهم نیز انجام پژوهش‌هایی نظیر درس‌پژوهی، اقدام‌پژوهی و روایت‌پژوهی را ضروری می‌سازد. در روایت‌پژوهی، افراد تجربه‌های خود از پدیده مورد پژوهش را به‌صورت حکایت بیان می‌کنند و پژوهشگر رخدادهای حکایت را معنایابی می‌کند. با توجه به اهمیت و ضرورت روایت‌پژوهی در آموزش و پرورش، این پژوهش درصدد است تا با استفاده از یک مطالعه تفسیری، به توصیف روایت‌پژوهی پرداخته، به نقش روایت‌پژوهی در تعلیم و تربیت اشاره کرده، و با ارائه دو نمونه از پژوهش‌های روایتی، چارچوبی برای انجام پژوهش‌روایی در تعلیم و تربیت به دست دهد.

کلیدواژه‌ها: پژوهش، تعلیم و تربیت، روایت‌پژوهی

۳. روایت در پژوهش‌های علوم اجتماعی: معرفی روش‌های کیفی

نویسندگان: رضوان انصاری، رضا خواجهویی

نشریه مدیریت اطلاعات سلامت، سال سیزدهم شماره ۵ (پیاپی ۵۱، آذر و دی ۱۳۹۵)، ص ۳۲۰-۳۲۵

روایت کردن تجربیات، ابزار مناسبی به منظور سهیم کردن آن‌ها با دیگران به عنوان یک نتیجه یا فرایند بوده و پژوهش‌روایتی، یک راهبرد پژوهشی است که براساس آن، پژوهشگر زندگی افراد را مطالعه می‌کند. مقاله حاضر به معرفی و نقد و ارزیابی کتاب روایت در پژوهش‌های علوم اجتماعی: معرفی روش‌های کیفی می‌پردازد. کتاب، ساختار منطقی و منظمی دارد که از تاریخچه شروع شده و به کاربردها منتهی می‌شود. حوزه مورد مطالعه این کتاب، گستردگی زیادی داشته و امکان بسط بیشتر از حجم این کتاب دارد اما از آن جا که نویسنده، تجربیات مفیدی در این خصوص داشته تلاش کرده تا حد ممکن کار جامعی ارائه دهد. منابع و مآخذ اصل کتاب در جایی ذکر نشده و تنها به ارجاع درون متن بسنده شده است. نداشتن نمایه موضوعی، دسترسی آسان به محتوای کتاب را قدری مشکل می‌سازد. مخاطب این کتاب می‌تواند استادان، دانشجویان و

پژوهشگران حوزه های مختلف علوم اجتماعی (که موضوع پژوهش آن ها افراد و شرح حال هاست) از جمله جامعه شناسی، ارتباطات، روان شناسی، مدیریت، اقتصاد و علم اطلاعات و دانش شناسی باشند.

کلید واژگان: پژوهش روایتی، روایت، پژوهش های علوم اجتماعی، روش های کیفی، مصاحبه روایی

۴. روایت پژوهی مسئله هیئت علمی (مورد مطالعه: یکی از دانشگاه های سازمانی)

نویسندگان: اعتصامی، سید محمد کاظم؛ میری، محسن؛ عیسایی، حسین؛ فاتح راد، مهدی

فصلنامه پژوهش های مدیریت منابع انسانی، تابستان ۱۳۹۹، ص: ۱۰۱-۱۴۵

همواره یکی از چالش های مهم دانشگاه های سازمانی، شکاف بین فضای آکادمیک دانشگاهی و نیازهای سازمان مرجع بوده است. اعضای هیئت علمی نیز به عنوان قلب حیات دهنده دانشگاه و عامل اصلی تحقق اهداف آن، همواره یکی از کانون های اصلی توجه مدیران آموزش عالی بوده اند. مسئله و چالش پژوهش حاضر عدم تطابق میان توانمندی ها، فعالیت ها و خروجی های اعضای هیئت علمی با نیازهای سازمان مرجع می باشد. با توجه به اینکه علائم و شواهد، وجود وضعیت مسئله خیز و پیچیدگی در دانشگاه مورد مطالعه نشان می دهد، این پژوهش روش «روایت پژوهی مسئله محور» را در راستای فهم وضعیت مسئله و چاره اندیشی برای بهبود آن به کار بسته است. مطابق با این روش ابتدا درون فهمی کنش گران اصلی با رویکرد پدیدارشناسانه انجام و رفتارها، ساختارها و انگاره های هریک استخراج و دنیای مشترک هریک از آنها معلوم می شود. در گام بعدی محقق با نگاهی انتقادی و با استفاده از اطلاعات به دست آمده، روایت خود از مسئله را بیان می نماید. در این راستا در در گام اول سه کنش گر اصلی (اعضای هیئت علمی، مدیران دانشگاه و معاونان و مدیران سازمان مرجع) شناسایی شدند. در گام دوم، ۲۵ نفر از افراد درگیر در مسئله، شناسایی و مورد مصاحبه عمیق قرار گرفته و دنیای مشترک کنش گران اصلی مسئله در قالب الگوی سه لایه ای ارائه شد. در گام سوم یا مرحله «برون فهمی» و نقاط کور توسط پژوهشگر روایتگری شده و در پایان نیز پیشنهادهایی برای بهبود وضعیت ارائه شده است.

کلیدواژه ها: روایت پژوهی، اعضای هیئت علمی، تفکر سیستمی

۵. روش شناسی غزالی در روان شناسی دین

نویسندگان: محمد امین خوانساری، مسعود آذربایجانی

روان شناسی دین از جمله حوزه های دین پژوهی است که به دنبال بررسی روان شناختی دین و دینداران است. این پژوهش با مطالعه ی جریانات، رویکردها، روش ها و ابزارهای موجود در روان شناسی دین در پی تطبیق نگرش امروزی روان شناسی دین با نگرش سنتی روان شناختی غزالی نسبت به دین و دینداران بود. شیوه ی ما در این پژوهش مقایسه و تطبیق روش شناسی غزالی با روش شناسی های موجود در روان شناسی بود. روش های غزالی قابل تطبیق و مقایسه با روش های کیفی روان شناسی دین است. انواع روش غزالی در گستره روان شناسی دین عبارت بودند از: درون نگری های شخصی، تحلیل رفتارهای دینداران، تاثیر مفاهیم و اندیشه های دینی بر دینداران، توصیفات شناخت شناسانه از دین و پدیده های دینی، پدیدارشناسی تفسیری و تاویل در مواجهه با متون مقدس

کلید واژگان: روش شناسی، غزالی، روان شناسی دین، روش کیفی

۶. روش، نظریه و نسبت میان آن دو واکاوی مفهوم روش و نظریه از دو منظر کمی و کیفی

جورابچی، کیوان

فصلنامه روش شناسی علوم انسانی، بهار ۱۳۹۸ - شماره ۹۸، ص: ۲ - ۲۸

این مقاله به بررسی دو مفهوم کلیدی روش و نظریه در پژوهش های تجربی می پردازد. مقاله با قرار دادن این دو مفهوم در بستر روش شناسی پژوهشی، معانی و رویکردهای متفاوت به آنها را از دو منظر روش شناسی کمی و کیفی مورد بررسی قرار می دهد. بدین منظور ابتدا ویژگی ها و ابعاد روش شناسی های کمی و کیفی در پژوهش های تجربی تشریح می شوند و سپس، پس از بررسی تطبیقی میان این دو و ذکر نقاط تشابه و تفاوت آنها، فرایند پژوهش در هر یک از این دو رویکرد مد نظر قرار می گیرد. در ادامه مقاله ماهیت نظریه، به مثابه جزء مکمل روش در پژوهش های تجربی، از منظر دو دیدگاه کمی و کیفی و ترکیب آنها مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد. در نهایت مقاله با استفاده از «گونه شناسی نظریه ها» و توسل به مفهوم «دور هرمنوتیکی» دیدگاه خود را در مورد نسبت میان روش و نظریه در پژوهش های تجربی بیان می نماید و به تبیین نقش «چارچوب های نظری» در طرح این نوع از پژوهش ها می پردازد.

کلید واژگان: چارچوب نظری، روش شناسی کیفی، روش، نظریه، روش شناسی کمی، گونه شناسی نظریه ها

۷. زیسته در افق روایت؛ بررسی موردی تحلیل کارکرد روایت و روایت‌پردازی در آموزش و فهم دانش

نویسنده: دهقانی یزدلی، هادی

فصلنامه پویش درآموزش علوم تربیتی و مشاوره، تابستان ۱۳۹۵ - شماره ۳، ص: ۱۶ - ۳۰

روایت‌پردازی را می‌توان ازجمله مهارت‌هایی دانست که از آغاز زیست آدمی تاکنون که فضاهای مدرن و پست‌مدرن را تجربه می‌کند، روایی و اهمیت خود را از دست نداده است. روایت، متشکل از گزاره‌های ساختارمند است که با به‌کارگیری شخصیت‌ها و کنش‌های آنان، به طرح حادثه یا اتفاقی می‌پردازد. این جنبه از روایت نه تنها به کار آموزه‌های اخلاقی و فرهنگی می‌آید بلکه نقش مؤثری نیز در انتقال و تشریح علوم و دانش‌های تخصصی دارد. به‌کارگیری این نقش مؤثر، مسلماً نیازمند داشتن بنیان‌های علمی بنیادی و تخصصی و از سوی دیگر فراهم نمودن شایستگی‌های روایت‌پردازی و روایت‌شنوی معلمان و دانش‌آموزان در هر سطح دانشی است. این نوشتار با نقل تجربه روایی یک دانش‌آموز از خوانش کتاب «جهان‌های موازی» به بررسی و تأثیر روایت و کارکرد آن در انتقال مفاهیم علمی به دانش‌آموزان می‌پردازد و درنهایت به اثبات این نکته می‌پردازد که انواع فنون روایت چون روایت‌شناسی، روایت پژوهی و داستان‌گویی، مهارتی است بین‌رشته‌ای که بایسته و شایسته همه فضاهای آموزشی و دانشگاهی است.

کلیدواژه‌ها: داستان، روایت، آموزش، دانش‌آموز، روایت‌پردازی، روایت پژوهی

۸. عناصر بنیادین پژوهش کیفی در علوم اجتماعی: هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی، روش‌شناسی و روش

نویسندگان: سهیلا صادقی فسایی، محسن ناصری راد

مجله مطالعات اجتماعی ایران، سال پنجم شماره ۲ (پیاپی ۱۴، تابستان ۱۳۹۰)، ص ۷۸

جنبه های هستی شناسانه، معرفت شناسانه، روش شناسانه و روشی چهار جنبه از پژوهش و فهم هستند که از اهمیت خاصی برخوردارند و همگی به هم وابسته اند. در ادبیات پژوهش جداسازی هستی شناسی و معرفت شناسی، از لحاظ مفهومی، با مسئله خاصی روبه رو است. اصطلاح روش شناسی نیز با بی دقتی مورد استفاده قرار میگیرد و پژوهشگران روش های پژوهش را به کار میگیرند بیآنکه اطلاعی از مفروضات هستی شناختی و معرفت شناختی مورد قبول خود داشته باشند. همه این مسائل بر نیاز به شفاف سازی روش ها، روش شناسی ها، معرفت شناسی ها و هستی شناسی ها تاکید می کند. این پژوهش مبتنی بر رویکردی نظری است. در جریان گردآوری داده ها این چهار جنبه مفهومی سازی و ترکیب شده است. با مراجعه به ادبیات وسیع در این حوزه سعی شده اهمیت و ارتباط این جنبه ها با یکدیگر در پژوهش های کیفی مشخص گردد. یافته ها نشان میدهد که روش شناسی و روش به هیچ وجه جدا از موقعیتهای هستی شناختی و معرفت شناختی انتخاب نمی شوند. موقعیت های متفاوت هستی شناسی و معرفت شناسی، روش شناسی و روش های متفاوتی را تولید می کند که نهایتاً منجر به دانش درباره جهان اجتماعی می گردد.

کلید واژگان: پژوهش کیفی، روش، روش شناسی، معرفت شناسی، هستی شناسی

۹. گذر پارادایمی از پژوهش های کمی به پژوهش های کیفی در علوم انسانی

مرتضی مرادی

فصلنامه رهیافت، پیاپی ۵۷ (پاییز ۱۳۹۳)، ص ۷

امروزه در همه علوم شاهد شتاب علمی بالا هستیم؛ پیشرفت های علمی خود مرهون روش های علمی پژوهش هستند. اما خود روش های پژوهش نیز تغییرات و پیشرفت های بسیاری داشته اند. هدف از این پژوهش این است که پارادایم های رایج و روش های پژوهش کیفی همراه با معیارهای ارزیابی کیفی آنها مورد توجه قرار گیرد؛ زیرا اعتقاد بر این است که انجام پژوهش های کیفی به توسعه مبنای دانش جامع و سالم تر در حوزه علوم انسانی کمک خواهد کرد. درک مبانی نظری و فلسفی پژوهش کیفی می تواند پژوهشگران حوزه علوم انسانی را تشویق به ارزیابی و استفاده از روش کیفی به منظور تحت تاثیر قرار دادن عملکرد خودشان کند؛ این امر برای برخی ممکن است شامل یک تغییر الگو در تفکر باشد. به همین منظور، مبانی دو پارادایم رایج علمی یعنی اثبات گرایی / فرااثبات گرایی و تفسیری مطرح شد. سپس ارتباط مبانی پارادایمی و روش شناسی ارائه

شد. روش شناسی های متداول در پژوهش کیفی، یعنی نظریه داده بنیاد، مطالعه موردی، پدیدارشناسی، قوم نگاری و داستان سرایی مورد بررسی قرار گرفت. در ادامه روش های جمع آوری داده ها شامل مصاحبه فردی، گروه های کانونی، مشاهده و تحلیل اسناد بیان شدند. در نهایت، راهبردهای افزایش کیفیت پژوهش کیفی مورد بررسی قرار گرفت و با راهبردهای پژوهش کمی مقایسه شدند.

کلید واژگان: پارادایم، پدیدارشناسی، تفسیری، اثبات گرایی، قوم، نگاری، تئوری داده بنیاد

۱۰. مقایسه تحلیلی روش های مشاهده در پژوهش های کمی و کیفی

نویسندگان: محمدصادق کریمی، میترا میرزاآقایی کیاکلایی، احمدرضا نصرافهانی

مجله عیار پژوهش در علوم انسانی، سال هشتم شماره ۱ (پیاپی ۱۵، بهار و تابستان ۱۳۹۶)، ص ۶۹ - ۹۰

هدف این مقاله ارائه یک چهارچوب نظام مند از مشاهده، به عنوان یک ابزار اصلی جمع آوری اطلاعات در پژوهش های کیفی و کمی از طریق مطالعه تطبیقی و تحلیل منابع علمی است. به همین منظور، پس از بیان اهداف و تعاریف مشاهده علمی، مراحل مشاهده، انواع و تکنیک های مشاهده، ابزارهای کمکی، روش های جمع آوری و ثبت داده های حاصل از مشاهده، و محدودیت ها و خطاهای معمول در مشاهده و روش های کنترل خطا، از دیدگاه های مختلف مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته است. همچنین پانزده مقاله پژوهشی ایرانی و چهارده مقاله پژوهشی خارجی - که بر اساس اعلام پژوهشگران، داده های مورد نیاز را از طریق مشاهده جمع آوری کرده بودند- مورد تحلیل و مقایسه قرار گرفتند. نتایج این مقایسه نشان داد پژوهش های داخلی در استفاده از ابزارهای دیجیتالی و کمک اعضای جامعه مورد مطالعه برای انجام مشاهده، محدودیت های بیشتری داشتند؛ ولی پژوهش های خارجی از مشارکت بیشتر شرکت کنندگان برخوردار بودند و برخلاف مقاله های ایرانی، جزئیات و محدودیت های فرایند مشاهده را به تفصیل توضیح داده اند.

کلید واژگان: مشاهده، تکنیک های مشاهده، ابزارها، محدودیت های مشاهده، خطای مشاهده، کنترل خطا

۱۱. مطالعه فراترکیب دستاوردهای برنامه روایت پژوهی برای معلمان و دانشجومعلمان

نویسندگان: کریمی، زهره؛ سراجی، فرهاد

فصلنامه پژوهش ادبیات معاصر جهان، بهار و تابستان ۱۳۹۹ - شماره ۸۱، ص: ۶۱ - ۷۶

روایت پژوهی یکی از رویکردهای توسعه حرفه‌ای معلمان و دانشجومعلمان است. هدف از این پژوهش، مطالعه دستاوردهای برنامه روایت پژوهی برای معلمان و دانشجومعلمان بود. این پژوهش با استفاده از روش فراترکیب انجام گرفت. بر اساس الگوی هفت مرحله‌ای، ابتدا سوال پژوهش تنظیم می‌شود. سپس در گام دوم، پژوهشگر بر اساس کلمات کلید مشخص به جستجوی نظام‌مند مقالات منتشر شده در مجلات علمی، منابع عمومی، و سایت‌های معتبر می‌پردازد. گام سوم، جستجو و بررسی متون مرتبط است. در این مرحله، با توجه به هدف پژوهش، مقالات مرتبط، انتخاب و سایر مقالات حذف می‌شوند. گام چهارم، استخراج اطلاعات مقالات و گام پنجم، تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی است. در گام پنجم، یافته‌ها کدگذاری و طبقه‌بندی می‌شوند. گام ششم، کنترل کیفیت و گام هفتم ارایه یافته‌هاست. جهت کنترل کیفیت از روش توافق بین دو کدگذار استفاده می‌شود. بر اساس مراحل فوق، در این پژوهش با توجه به محدودیت پژوهش‌های داخلی، پایگاه‌های داده‌های خارجی (ساینس دایرکت، گوگل اسکولار، اسپرینگر، تیلور اند فرانسیس، اریک، و امرالد) مورد مطالعه قرار گرفتند. بازه زمانی متون مورد بررسی «از سال ۱۹۸۰ تا ۲۰۱۷» بود. در گام نخست، پایگاه‌های داده با استفاده از واژگان و اصطلاحات کلیدی خاص جستجو شدند و تمامی مقالات و متون بر اساس ارتباط عنوان مقاله با آنها جمع‌آوری شدند. ۱۵۰ سند (مقاله، کتاب و پایان‌نامه) یافت شد که از این تعداد، ۶۰ سند، متناسب با سوالات پژوهش بودند. اسنادی که ارتباطی با سوالات نداشتند، طی این مراحل کنار گذاشته شدند و در نهایت، مرتبط‌ترین اسناد برای استخراج پاسخ سوال، مشخص شدند. یافته‌ها، کدگذاری، طبقه‌بندی و مضمون‌یابی شدند. در نتیجه ترکیب یافته‌ها ۲ مقوله اصلی، و ۱۵ مفهوم استخراج گردید. پس از انجام مراحل پژوهش فراترکیب، نتایج مطالعه نشان داد که ۱). روایت پژوهی به معلمان و دانشجو معلمان امکان می‌دهد تا هویت حرفه‌ای خود را تغییر دهند و خلاق، تولیدکننده و محقق شوند (از طریق تغییر دادن نقش معلم به عنوان خالق و سازنده دانش، تغییر دادن نقش معلم به طراح و سازنده برنامه درسی، تغییر دادن نقش معلم به معلم محقق؛ ۲). روایت پژوهی به معلمان امکان می‌دهد دانش، مهارت و نگرش‌های حرفه‌ای خود را توسعه دهند (از طریق برقراری ارتباط بین نظر و عمل، توسعه درک و فهم، کسب دانش معلمی، درک تدریس، حل مسایل تدریس، برنامه‌ریزی برای آینده بر اساس تجارب گذشته، دستیابی به یادگیری معنی‌دار، درگیری و موفقیت یادگیرندگان، ترغیب خودتاملی و کمک به یادگیری حرفه‌ای، شناسایی و درک تجربه افراد، توسعه نگرش‌ها، و توسعه مهارت‌های عمومی شخصی).

کلید واژگان: دانشجومعلمان، روایت پژوهی، معلمان، دستاوردها

